Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U003663

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 02-09-2025

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Сарган Надія Юріївна
2. Nadiia Sarhan

Кваліфікація: 035

Ідентифікатор ORCHID ID: 0009-0002-7873-3549

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 035

Назва наукової спеціальності: Філологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Українська мова

Дата захисту: 09-09-2025

Спеціальність за освітою: 014 Середня освіта

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Сектор науки: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 10173

Повне найменування юридичної особи: Інститут української мови Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 21569266

Місцезнаходження: вул. Грушевського, буд. 4, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Академічний

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Інститут української мови Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 21569266

Місцезнаходження: вул. Грушевського, буд. 4, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Академічний

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 16, 16.23

Тема дисертації:

1. Становлення мікротопонімії Житомирського Полісся

2. The Formation of Microtoponymy of Zhytomyr Polissia

Реферат:

1. У запропонованій роботі здійснено комплексний аналіз мікротопонімії Житомирського Полісся – важливого фрагмента топонімікону України. Досліджуваний регіон характеризується етномовною своєрідністю, унікальністю ландшафтів, а також глибокими історико-культурними традиціями. Оскільки мікротопоніми зберігають архаїчні лексеми та діалектизми, їх дослідження дає змогу простежити мовні процеси, пов'язані з конкретними територіями. З огляду на це вивчення мікротопонімів Житомирського Полісся має важливе наукове значення. Актуальність роботи зумовлена потребою фіксації та вивчення мікротопонімікону Житомирського Полісся, який іще не був об'єктом спеціального комплексного

лінгвістичного дослідження, а також необхідністю вивчення специфіки становлення мікротопонімів у межах усієї України. Мета дослідження полягає в тому, щоб виявити й проаналізувати основні етапи становлення мікротопонімії досліджуваного ареалу, вивчити її семантичне розмаїття та словотвірні моделі, визначити особливості функціонування мікротопонімів у мовленні місцевого населення. У центрі уваги – 7350 мікротопонімів, зафіксованих у межах поліської частини Житомирської області. Західна та північна межа досліджуваного ареалу збігаються із сучасним адміністративним кордоном Житомирської області; східна проходить поблизу населених пунктів: Народичі, Малин, Радомишль, Корнин, а південна – поблизу міст Полонне, Житомир, Корнин. У процесі дослідження використано усні свідчення мешканців зазначеного регіону, архівні й картографічні джерела. Основу матеріалу становлять мікротопоніми, вилучені з актових книг (XVI–XVII ст.), історичних документів (від XV ст.), де зафіксовано давні або вже зниклі назви мікротопооб'єктів, топографічних мап (XIX ст.), а також мікротопоніми, зібрані під час польових експедицій (колишній Новоград-Волинський район) та анкетування (колишні Коростенський, Романівський, Олевський, Пулинський, Малинський та інші райони). У межах лексико-семантичного аналізу зафіксовані мікротопоніми згруповано відповідно до характеру твірних основ – апелятивних або онімних. Відонімні назви похідні від антропонімів і топонімів (гідронімів, ойконімів, інших мікротопонімів). Антропонімна мотивація охоплює назви, утворені від особових імен, прізвищ, прізвиськ, які відображають соціальний статус, заняття, зовнішність або етнічну належність осіб. Аналіз відантропонімних утворень показав переважання чоловічих особових імен слов'янського та християнського походження. Жіночі антропоніми представлені меншою мірою. Загалом частка відонімних мікротопонімів становить 40,8% від сукупності досліджуваних назв. Важливою частиною аналізу стало вивчення структурних моделей мікротопонімів та способу їх творення. Описано прості (одноосновні), складні (морфологічно поєднані) та складені (описові конструкції з кількох слів, зокрема «іменник + прикметник», «іменник + іменник», «числівник + іменник» тощо) власні географічні назви. Загальні результати дослідження дають підстави зробити висновок про багатошарову й динамічну природу мікротопонімної системи Житомирського Полісся, яка формувалася впродовж тривалого часу під впливом комплексу чинників – географічних, соціально-економічних, історичних, культурних і мовних. Виявлені словотвірні моделі та семантичні типи створюють підґрунтя для подальшого вивчення мікротопонімії інших регіонів України, а також для порівняльного аналізу різних ареалів.

2. The proposed study presents a comprehensive analysis of the microtoponymy of Zhytomyr Polissia – an important fragment of the onomastic map of Ukraine. The relevance of the study stems from the need to document and analyze the microtoponymic system of Zhytomyr Polissia, which has not yet been the subject of a special comprehensive linguistic study, and from the necessity to explore the specifics of microtoponymy formation within Ukraine as a whole. The aim of the research is to identify and analyze the main stages in the formation of microtoponymy in the studied area, to explore its semantic diversity and word-formation models, and to determine the features of microtoponym functioning in the dialectal speech of the local population. The research focuses on 7,350 microtoponyms recorded within the Polissian part of Zhytomyr region. The western and northern boundaries of the study area coincide with the modern administrative border of Zhytomyr region; the eastern boundary lies near the settlements of Narodychi, Malyn, Radomyshl, and Kornyn, and the southern one – near the towns of Polonne, Zhytomyr, and Kornyn. The source base of the research includes oral testimonies, archival records, and cartographic materials. The core data are microtoponyms collected from registry books (16th–17th centuries), and historical documents (from the 15th century), topographic maps (19th century), which contain ancient or now-lost place names, as well as names gathered through field expeditions (Novograd-Volynskyi district) and surveys (Korosten, Romaniv, Olevsk, Pulyny, Malyn, and other districts). Within the lexical-semantic analysis, the recorded microtoponyms are grouped according to the nature of their derivational bases – appellative or onymic. Oikonymic names are derived from anthroponyms and toponyms (hydronyms, oikonyms, other microtoponyms). Anthroponymic motivation includes names derived from personal names, surnames, and nicknames that reflect social status, occupation, appearance, or ethnic affiliation. The analysis of anthroponym-based microtoponyms revealed a predominance of male personal names of Slavic and Christian origin. Female

anthroponyms are less frequently represented. Overall, oikonymic microtoponyms make up 40.8% of the collected names. An important part of the analysis is the study of the structural models of microtoponyms and the methods of their formation. Described are simple (singlestem), complex (morphologically fused), and compound (descriptive multi-word constructions, such as "noun + adjective", "noun + noun", "numeral + noun") place names. The general results of the research allow us to conclude that the microtoponymic system of Zhytomyr Polissia is multilayered and dynamic, shaped over time under the influence of a complex of geographical, socio-economic, historical, cultural, and linguistic factors. The identified word-formation models and semantic types provide a foundation for further investigation of microtoponymy in other Ukrainian regions and for comparative areal studies.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- Сарган Н. Ю. Відантропонімні мікротопоніми Житомирського Полісся з формантами -ів (-ов-, -ев-), -ин. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки. Житомир, 2024. Вип. 1 (102). С. 120–130.
- Сарган Н. Ю. Мікротопоніми Житомирщини, похідні від географічних термінів. Українська мова. Київ, 2023. № 3(87). С. 116–123.
- Сарган Н. Ю. Назви-орієнтири в мікротопоніміконі Житомирщини. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Ужгород, 2023. Випуск 2 (50). С. 392–399.

Наукова (науково-технічна) продукція: рукопис дисертації

Соціально-економічна спрямованість: результати дослідження мікротопонімії житомирського полісся можуть бути використані у краєзнавчій, освітній та культурно-просвітницькій діяльності, сприяти збереженню локальної мовної спадщини, формуванню регіональної ідентичності, розвитку етнотуризму тощо.

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Планується до впровадження

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Вербич Святослав Олексійович

2. Sviatoslav Verbych

Кваліфікація: д. філол. н., старший науковий співробітник, 10.02.01

Ідентифікатор ORCHID ID: 0000-0003-4671-1898

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут української мови Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 21569266

Місцезнаходження: вул. Грушевського, буд. 4, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Академічний

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Редьква Ярослав Петрович
2. Yaroslav Redkva

Кваліфікація: к. філол. н., доц., 10.02.01

Ідентифікатор ORCHID ID: 0000-0002-5452-418X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Код за ЄДРПОУ: 02071240

Місцезнаходження: вул. Коцюбинського, буд. 2, Чернівці, 58012, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Торчинський Михайло Миколайович
2. Mykhailo Torchynskyi

Кваліфікація: д.філол.н., професор, 10.02.01

Ідентифікатор ORCHID ID: 0000-0001-5268-0237

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Хмельницький національний університет

Код за ЄДРПОУ: 02071234

Місцезнаходження: вул. Інститутська, буд. 11, Хмельницький, Хмельницький р-н., 29016, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Мосур Оксана Сергіївна
2. Oksana Mosur

Кваліфікація: к. філол. н., 10.02.01

Ідентифікатор ORCHID ID: 0000-0003-1912-3580

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Львівський національний університет імені Івана Франка

Код за ЄДРПОУ: 02070987

Місцезнаходження: вул. Університетська, буд. 1, Львів, 79000, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Шульгач Віктор Петрович
2. Viktor Shulhach

Кваліфікація: д. філол. н., 10.02.01, 10.02.03

Ідентифікатор ORCHID ID: 0000-0003-1930-3485

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут української мови Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 21569266

Місцезнаходження: вул. Грушевського, буд. 4, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Академічний

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради	Карпіловська Євгенія Анатоліївна
Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні	Карпіловська Євгенія Анатоліївна
Відповідальний за підготовку облікових документів	Петрова Оксана Іванівна
Реєстратор	УкрІНТЕІ
Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності	Юрченко Тетяна Анатоліївна